

Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1992. évről

A Bizottság soron következő, 1993. február 23-i ülésén az addigi beérkezett adatok megvitatásán túlmenően a Bizottság működését érintő szabályzati kérdésekről is szó esett. Ennek kapcsán felmerült, hogy a Bizottság tevékenységének népszerűsítése érdekében időszerű lenne újra összefoglalni ennek főbb alapelemeit és a hitelesítésbe vont fajok körét. A Bizottság működésének részletes ismertetése az alábbiakban található meg.

I. A Bizottság neve: MME Nomenclatura Bizottság (korábban helytelenül Faunisztikai Hitelesítő Bizottságként hivatkoztak rá). Cím: 1121 Budapest, Költő u. 21.

II. A Bizottság (továbbiakban MME NB) tagjainak száma: 7 fő. Jelenlegi tagjai: dr. Bankovics Attila (elnök), Waliczky Zoltán (titkár), Barbácsy Zoltán, dr. Bod Péter, Hadarics Tibor, dr. Kovács Gábor, Schmidt Egon.

III. Az MME NB feladatai:

- a Magyarország mindenkori területén korábban hitelesítetten elő nem fordult fajok és alfajok első megfigyelési adatainak hitelesítése,
- a ritka fajok új és korábbi adatainak hitelesítése és nyilvántartása, a beérkezett adatok archiválása,
- Magyarország madarai névjegyzékének összeállítása, felülvizsgálata és kiadásra előkészítése,
- taxonómiai kérdésekben állásfoglalás,
- a magyar tudományos madárnevek egységesítése és elfogadtatása.

IV. Az MME NB működése:

- az MME NB független szakmai bizottság az MME-n belül,
- tagjai ismert, többéves hazai és nemzetközi szakmai ismerettel rendelkező személyek,
- tagjainak kinevezésére, visszahívására vonatkozóan az MME bármely tagja tehet javaslatot, ezt a Bizottság tagjai vizsgálják felül, esetenként kikérik az MME Elnökség véleményét,
- az MME NB évente legalább egyszer ülésezik (szükség esetén többször is),
- vitás kérdésekben a következő feltételek az irányadók:
- új fajok adatainak hitelesítésénél a tagoknak egyhangúlag kell az adatot elfogadni vagy elvetni,
- egyéb kérdésekben az egyszerű többség véleménye dönt,
- a két ülés közötti adminisztrációt, az adatok terjesztését a tagok között, a külföldi szervezetekkel való kapcsolattartást a titkár végzi,
- minden évben a hitelesített és el nem fogadott adatokat, valamint az egyéb kérdésekben történt állásfoglalást jelentésben kell közzétenni a *Madártani Tájékoztató* vagy más ismert madártani lap hasábjain.

V. A Bizottság által hitelesítendő madárfajok listája:

Jeges búvár (*Gavia immer*)
Füles vöcsök (*Podiceps auritus*)
Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*)
Borzás gödény (*Pelecanus crispus*)
Pásztorgém (*Bubulcus ibis*)

Sárgalábú cankó (*Tringa flavipes*)
Terekcankó (*Xenus cinereus*)
Kisgoda (*Limosa lapponica*)
Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*)
Laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*)

Flamingó (<i>Phoenicopterus ruber</i>)	Feketeszárnýú székicsér (<i>Glareola nordmanni</i>)
Kis hattyú (<i>Cygnus bewickii</i>)	Nagy halfarkas (<i>Stercorarius skua</i>)
Örvös lúd (<i>Branta bernicla</i>)	Szélesfarkú halfarkas (<i>Stercorarius pomarinus</i>)
Rövidcsőrű lúd (<i>Anser braythyrhynchus</i>)	Ékfarkú halfarkas (<i>Stercorarius parasiticus</i>)
Vörös ásólúd (<i>Tadorna ferruginea</i>)	Nyíl-farkú halfarkas (<i>Stercorarius longicaudus</i>)
Márványos réce (<i>Anas angustirostris</i>)	Nagy feketefejű sirály (<i>Larus ichthyaetus</i>)
Cifra pehelyréce (<i>Somateria spectabilis</i>)	Dolmányos sirály (<i>Larus marinus</i>)
Kékcőrű réce (<i>Oxyura leucocephala</i>)	Jeges sirály (<i>Larus hyperboreus</i>)
Héjjasas (<i>Hieraaetus fasciatus</i>)	Sarki sirály (<i>Larus glaucooides</i>)
Pusztai sas (<i>Aquila nipalensis</i>)	Vékonycsőrű sirály (<i>Larus genei</i>)
Nagy békászósas (<i>Aquila clanga</i>)	Prérisirály (<i>Larus pipixcan</i>)
Fakókeselyű (<i>Gyps fulvus</i>)	Csüllő (<i>Rissa tridactyla</i>)
Barátkeselyű (<i>Aegypius monachus</i>)	Fecskesirály (<i>Xema sabini</i>)
Dögkeselyű (<i>Neophron percnopterus</i>)	Kacagócsér (<i>Gelochelidon nilotica</i>)
Kishéja (<i>Accipiter brevipes</i>)	Kenti csér (<i>Sterna sandwicensis</i>)
Fakó rétihéja (<i>Circus macrorus</i>)	Sarki csér (<i>Sterna paradisea</i>)
Eleonóra-sólyom (<i>Falco eleonora</i>)	Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)
Fehérkarmú vércse (<i>Falco naumanni</i>)	Alka (<i>Alca torda</i>)
Nyírfajd (<i>Lyrurus tetrix</i>)	Lunda (<i>Fratercula arctica</i>)
Siketfajd (<i>Tetrao urogallus</i>)	Pusztaityúk (<i>Pterocles exustus</i>)
Pártásdaru (<i>Anthropoides virgo</i>)	Talpastyúk (<i>Syrhaptes paradoxus</i>)
Kék fu (<i>Porphyrio porphyrio</i>)	Keleti gerle (<i>Streptopelia orientalis</i>)
Reznek (<i>Tetrax tetrax</i>)	Hóbagoly (<i>Nyctea scandiaca</i>)
Lilebíbic (<i>Chettusia gregaria</i>)	Karvalybagoly (<i>Surnia ulula</i>)
Fehérkarmú lilebíbic (<i>Chettusia leucura</i>)	Törpekuvík (<i>Glaucidium passerinum</i>)
Ékfarkú lile (<i>Charadrius vociferus</i>)	Gatyáskuvík (<i>Aegolius funereus</i>)
Sivatagi lile (<i>Charadrius leschenaultii</i>)	Kalandrapacsirta (<i>Melanocorypha calandra</i>)
Tengeri partfutó (<i>Calidris maritima</i>)	Citrom billegető (<i>Motacilla citreola</i>)
Vándor partfutó (<i>Calidris melanotos</i>)	Vörösfejű gébics (<i>Lanius senator</i>)
Hosszúfarkú gébics (<i>Lanius schach</i>)	Törpesármány (<i>Emberiza pusilla</i>)
Rozsdás nádiposzáta (<i>Acrocephalus agricola</i>)	Kerti sármány (<i>Emberiza hortulana</i>)
Kucsmás poszáta (<i>Sylvia melanocephala</i>)	Sövény-sármány (<i>Emberiza cirius</i>)
Bonelli füzike (<i>Phylloscopus bonelli</i>)	Szürke zsezse (<i>Carduelis hornemanni</i>)
Vándor füzike (<i>Phylloscopus inornatus</i>)	Karmaszinpirók (<i>Carpodacus erythrinus</i>)
Déli hantmadár (<i>Oenanthe hispanica</i>)	Rózsás pirók (<i>Carpodacus roseus</i>)
Balkáni hantmadár (<i>Oenanthe pleschanka</i>)	Nagypirók (<i>Pinicola enucleator</i>)
Rőt-farkú rigó (<i>Turdus naumanni</i>)	Szalagos keresztcsőrű (<i>Loxia leucoptera</i>)
Lazúrcinege (<i>Parus cyanus</i>)	Havasi varjú (<i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>)
Fenyő-sármány (<i>Emberiza leucocephala</i>)	Havasi csóka (<i>Pyrrhocorax graculus</i>)

VI. A Névjegyzék (Nomenclator)

Az MME NB döntése alapján a Magyarországon hitelesítetten előfordult madárfajok a következő kategóriákba tartozhatnak:

A kategória: a faj az elmúlt 100 évben legalább egyszer hitelesíthetően előfordult Magyarország határain belül nagy valószínűséggel vad állapotban.

B kategória: a faj legalább egyszer hitelesíthetően előfordult Magyarországon feltehetően vad állapotban, de csak 100 évvel a tárgyévvel megelőzően. Ez a kategória az idővel folyamatosan módosul. Ide tartozik pl. a tengeri partfutó, rózsás pirók, rótszárnýú rigó, pusztaityúk.

C kategória: a faj eredetileg az ember közvetítésével jutott el Magyarországra, de olyan populációt hozott létre, amely az ember segítsége nélkül is képes fenntartani magát. Ide tartozik a házi galamb (*Columba livia domestica*) és a fácán (*Phasianus colchicus*).

D kategória: a faj az elmúlt 100 évben hitelesíthetően előfordult Magyarországon, de valószínűsíthetően nem vad egyedek.

A Magyarország faunájában hivatalosan is nyilvántartott (számolt) fajok közé csak az A, B, C kategória fajai kerülnek bele.

VII. A hitelesíthetőség feltételei

Magyarország területére nézve új madárfaj vagy egy már előfordult faj új alfaja csak akkor hitelesíthető, ha rendelkezésre áll részletes leírás a látott madárról és a pozitív meghatározást legalább 3 jó szakmai ismeretekkel rendelkező megfigyelő támasztja alá. Vizuális felvételek (fénykép, film, video) készülte esetén ezeket minden esetben kérjük mellékelni a hitelesítéshez, mert azt nagy mértékben megkönnyíthetik (leírás azonban ekkor is kell). Kivételes esetben, ha a mellékelt felvételek kétséget kizáróan bizonyítják a madár fajtát, háromnál kevesebb megfigyelő is elegendő lehet. Audiofelvételek csak kiegészítő jellegűek, csak azoknak alapján a faj előfordulása nem tekinthető bizonyítottnak.

Egyéb ritka fajok előfordulása esetén szintén a fenti feltételek az irányadóak, azzal a különbséggel, hogy egyetlen megfigyelő jelenléte is elég lehet az adat hitelesítéséhez, amennyiben a rendelkezésre álló bizonyítékok a meghatározást támasztják alá.

Ennek megfelelően minden hitelesítés legfontosabb feltétele a részletes, terepen készült leírás. A leírásban a következő dolgokra térjünk ki:

- megfigyelő(k) neve, címe
- a megfigyelés pontos helye, időpontja
- a megfigyelés körülményei (időjárási viszonyok, használt eszközök, a madártól való távolság)
- a madár helyszínen, saját benyomás alapján készített, minden részletre kiterjedő leírása (viselkedés, nagyság, alak, csőr, fej, nyak, hát, mell, has, szárny, váll, derék, faroktő, farok pontos színezete, alakja, mérete ülve és röptében, hangja, élőhelye, megfogás esetén a lehető legtöbb méret megadása és a színezet leírása
- Korábbi tapasztalat a fajjal.

Akkor is készítünk leírást, ha a madarat megfogtuk, lemértük vagy felvételeket készítetünk róla, mert ezt semmi más nem pótolhatja. A leírásban mindig a saját benyomásunkat rögzítsük, és ne azt, amilyennek a madárnak lennie kellene. Tartózkodjunk a határozókönyvek szövegeinek ismétlésétől!

VIII: Korábbi adatok hitelesítése

A korábbi évek adatainak hitelesítése szintén az MME NB feladata. Ezek az adatok azonban sokszor utólag már nem bírálhatók el, mert nem áll rendelkezésre kellő dokumentum (leírás, felvételek). Kérjük, ha valakinek eddig még nem hitelesített adattal kapcsolatban rendelkezésére áll olyan dokumentum, amely alapján azt hitelesíteni lehet, azt visszamenőleg is juttassa el a Bizottság részére. A nem hitelesített adatok mindenféle publikálásánál meg kell jegyezni, hogy azok esetenként nem felelnek meg a hitelesítés követelményeinek, így ezeket fenntartással kell kezelni.

IX. Az MME NB által hitelesített adatok felsorolása

1992-ben összesen 37 adat érkezett be hitelesítésre, amelyből 3 adat a korábbi évek megfigyeléseire vonatkozott. A 34 1992-es adat közül 24-et ítelt az MME NB elfogadhatónak a benyújtott dokumentumok alapján (71 %). Sajnos több adat csak később került a

Bizottsághoz (többek között a második *A. agricola* és az első *A. dumetorumnak* határozott madár adata), így ezek bírálata még várat magára.

1992 kiemelkedően jó év volt a ritka fajok számára, különösen a május tartogatott számos meglepetést. Ebben az évben 4 új fajjal és egy új alfajjal bővült a magyar madárfauna. Ezek a sivatagi lile, nagy feketefejú sirály, vékonycsőrű sirály, prérísirály ill. a kékbegy vöröscsillagos törzsalakja. További érdekességek a citrom billegető második és harmadik hazai előfordulása, a lilebíbic harmadik és negyedik adata. A korábbi adatok közül bizonyítást nyert, hogy az 1988-ban fogott lazúrcinegének határozott madár lazúrcinege x kékcinege hibrid („*Parus pleskei*”).

(Megjegyzés: a zárójelben lévő számok az 1992-ben hitelesített adatok számát adják meg. Nem kerültek ide azok az adatok, amelyek ugyan 1992-ből valók, de nem érkeztek be időben az MME NB elé, így még nem kerültek hitelesítésre. Ennek megfelelően a számok nem tekinthetők véglegesnek, hiszen előfordulhat, hogy egyes adatok későbbiekben kerülnek hitelesítésre.)

A kategória:

Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) (1)

Hanság, Fehértó, 1992.09.12. 1 ad. (Fülöp Tibor, Pellingner Attila, Mogyorósi Sándor, Hadarics Tibor, Sipos Tibor és mások)

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) (1)

1991.07.17. Fülöpszálás, 2 pld. (Albert László, Kókay Szabolcs)

1992.08.11. Fertőújlak, 1 ad. tojó (Hadarics Tibor, Mogyorósi Sándor)

Örvös lúd (*Branta bernicla*) (3)

Branta bernicla bernicla (sötéthasú alfaj)

1992.03.22. Ferőújlak, 1 2. éves fiatal (Pellingner Attila, Hadarics Tibor), ugyanott 05.05. 1 ad. (Pellingner Attila).

1992.12.11. Hortobágy, Máta 1 ad. (Végvári Zsolt).

Rövidcsőrű lúd (*Anser barychyrhynchus*) (1)

1992.02.22. Hortobágy, Nyírőlapos 22 pld. (Béke Csaba, Szilágyi Attila, Tar János).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*) (1)

1992.09.11. Mezőgyén 1 ad. hím (Czirle Csaba)

Lilebíbic (*Chettusia gregaria*) (2)

1992.04.24-26. Fülöpszállás 1 ad. nászruhás (Boros Emil, Horváth Gábor és mások).

1992.10.09. Hortobágy, Kunmadarasi-pusztá 1 ad. nyugalmi ruhás (Kovács Gábor).

Sivatagi lile (*Charadrius leschenaultii*) (1)

1992.07.07-07.14. Fertőújlak 1 ad. nászruhás (Hadarics Tibor, Pellingner Attila, Mogyorósi Sándor és mások).

Terekcankó (*Xenus cinereus*) (1)

1992.05.08. Tizzasüly 1 ad. nászruhás (Gödér Róbert, Szilágyi Attila).

Laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*) (-)

1989.05.21. Sárkeresztúr 1 ad. nászruhás (Halmosi János, Hollósi Zoltán).

Feketeszárnyú székicsér (*Glareola nordmanni*) (1)

1992.09.14. Szarvas 1 ad. (ifj. Oláh János)

Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) (1)

1992.05.03-07. Hortobágy, Nagyhalastó 1 ad. (Tar Attila, Zöld Barna és mások).

Nagy feketefejű sirály (*Larus ichthyaetus*) (1)

1992.06.01-08.16. Hortobágy 1 elsőnyári tollruhás madár (Dieter Oelkers, Horváth Gábor, Selmeczi K. Ádám, Kovács Gábor, Kovács Gergely és mások).

Prérisirály (*Larus pipixcan*) (1)

1992.09.19-22. Körösladány 1 ad. téliruhás (Széll Antal, Nagy Tamás, Veprik Róbert és mások).

Csüllő (*Rissa tridactyla*) (1)

1992.11.07. Székesfehérvár, halastavak 1 elsőtéli tollruhás pld. (Magyar Gábor, Waliczky Zoltán, Környei Béla).

Kis csér (*Sterna albifrons*) (1)

1992.07.07. Fertőújlak 2 ad. (Hadarics Tibor, Pellingner Attila).

Citrom billegető (*Motacilla citreola*) (2)

1992.05.06. Fertőújlak 1 ad hím (M.c citreola alfaj) (Hadarics Tibor, Pellingner Attila, Palkó Sándor, Kárpáti László).

1992.05.14. Hortobágy, Nagyhalastó 1 ad. hím (Schmidt András, Horváth Gábor, Selmeczi K. Ádám).

Kékbegy, vöröscsillagos alfaj (*Luscinia svecica svecica*) (1)

1992.05.26-28. Fertőújlak 1 ad. hím (Hadarics Tibor, Mogyorósi Sándor, Pellingner Attila, dr. Pölz Ferenc).

Lazúrcinege x Kékcinege hibrid („*Parus pleskei*”) (-)

1988.12.26. Gyula 1 pld. (Forgách Balázs és mások).

Karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) (2)

1992.05.20. Fekete-rét, 1 ad. hím (Tar János)

1992.08.08. Hanság, Fehértó 1 juv. (Fülöp Tibor és mások).

D kategória:

Indiai lúd (*Anser indicus*) (1)

1992.08.29-09.01. Fertőrákos 2 juv. (Kozák Gábor, Jackó János, Reischl Gábor és mások).

Sarki lúd (*Anser caerulescens*) (1)

1992.02.29. Rétszilas, halastavak 1 ad. (Horváth Gábor, Selmeczi K. Ádám és mások).

X. Nem hitelesített adatok

Flamingó (*Phoenicopterus ruber*): 1992. 08. 12., Ajka
Rövidcsőrű lúd (*Anser barchyrhynchus*): 1992. 02. 04., Ohat
Vadászsólyom (*Falco rusticolus*): 1992. 04. 17., Hortobágy
Baird partfutója (*Calidris bairdii*): 1992. 10. 25., Székesfehérvár
Sarki sirály (*Larus glaucooides*): 1992. 04. 11., Hortobágy
Havasi sarlósfecske (*Apus melba*): 1992. 08. 03., Badacsony
Barázdabillegető (*Motacilla alba yarellii*): 1992. 04. 08., Nagyhegyes
Cigány csaláncsúcs (*Saxicola torquata maura/stejnegeri*): 1992. 03. 29., Kardoskút
Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros semirufus*): 1992. 05. 25., Bükkszentkereszt
Havasi varjú (*Pyrhocorax pyrrhocorax*): 1992. 05. 10., Kőszeg.

XI. Egyéb állásfoglalások

A MME NB a következő fajokat törölte az A kategóriából, mivel előfordulási adatuk a jelenlegi Magyarország határain kívül esik: futómadár (*Cursorius cursor*), galléros túzok (*Chlamydotis undulata*).

Általában elfogadott nézet szerint a kormos varjú és a dolmányos varjú ugyanannak a fajnak (*Corvus corone*) két alfaja, így a korábbi Névjegyzékek gyakorlatától eltérően nem szerepelhet külön fajként.

A korábban egy fajként szereplő ezüstsirály (*Larus argentatus*) fajt az utóbbi időkben elfogadott taxonómiai bizonyítékok alapján három fajra választották szét: ezüstsirály (*Larus argentatus*), sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*) és örmény sirály (*Larus armenicus*). Ennek megfelelően a magyar madárfaunában a korábbi ezüstsirály helyett két különböző faj szerepel: az ezüstsirály (rendszerint, kis számban egész évben előforduló, nem fészkelő faj) és a sárgalábú sirály (nagy számban egész évben előfordul, ritka fészkelő faj).

XII. Report of the Hungarian Rarities Committee: 1992. – Summary

On the last meeting of the Hungarian Rarities Committee 34 data from 1992 was considered of which 25 proved to be acceptable. 3 records from previous years was also accepted.

Since the report is in Hungarian, the following guidelines are given for acronyms and Hungarian words frequently used in the report. Dates are written according to the Hungarian sequence i.e. year, month, day. The date is followed by the place of occurrence, usually the name of the town or municipality followed by the name of the actual locality. Names or numbers of the particular pond of a fishpond system are given after the name of the pond system in brackets. Number of individuals is given before the acronym *pld* (i.e. „individual”) with notes on plumage, sex, or other circumstances of the record. *Hím* means male, *tojó* means female, *elsőtéli* means first winter plumaged immature bird, *elsőnyári* refers to first summer plumaged immature bird, *2. évi fiatal* means second calendar year immature bird, *nyugalmiruhás* and *téliruhás* means „winter (basic) plumage”, *nászruhá*s refers to „adult summer (alternate) plumage”. The names of observers are in brackets. *És mások* means „et al.” and it usually indicates that the bird was reported by more than four observers. Rejected records are listed at the end of the report (chapter X.).

1992 was an outstanding year for rarities in Hungary. 4 new species and 1 new subspecies were accepted as additions to the Hungarian list: Greater Sandplover (*Charadrius leschenaultii*), Slender-billed Gull (*Larus genei*), Pallas's Gull (*Larus ichthyaetus*), Franklin's Gull (*Larus pipixcan*) and the nominate race of Bluethroat (*Luscinia svecica svecica*). Also interesting is the second and third accepted record of Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) of which one proved to be of the nominate race (*M.c. citreola*) and the third and fourth data of Sociable Plover (*Chettusia gregaria*). Some exciting records (including the probably second

Paddyfield Warbler *Acrocephalus agricola* and first Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum*) was submitted too late to be considered.

From the older records the first occurrence of a hybrid Blue Tit x Azure Tit '*Parus pleskei*' was proven from 1988.

Two older records were outside the recent removed from the Hungarian list: Cream-coloured Courser (*Cursorius cursor*) and Houbara Bustard (*Chlamydotis undulata*). According to the new taxonomic evidences the Herring Gull (*Larus argentatus*) treated as three separate species: Herring Gull (*Larus argentatus*), Yellow-legged Gull (*Larus cachinnans*) and Armenian Gull (*Larus armenicus*). From these three the first two occur in Hungary. The Hooded Crow and carrion crow treated as one species.

Waliczky Zoltán

Waliczky Z. (1993): Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1992. évről. *Madártani Tájékoztató* 1993. július–december: 49–56.